Mikko Paunio, lääk.tri
vs. assistentti, Helsingin yliopisto

— johdatus vihreän ympäristökritiikin kritiikkiin

Paasikuva

EIKÖ HISTORIA OPETA MEILLE MITÄÄN

Kautta ihmiskunnan historian ovat idealismi ja rationalismi kamppailleet ihmisten sieluista. Eri aikakausina on näiden filosofisten virtausten yhteiskunnallinen merkitys vaihdellut. Kun keskiaikaiset valtarakennelmat ja myöhemmin vastauskonpuhdistus perustivat ajatuksensa myytteihin ja skolastiikkaan, renessanssi- ja myöhemmin valistusfilosofit katsoivat, että ajattelun tuli pohjata empiriaan ja ympäröivän todellisuuden kriittiseen tarkasteluun tarkasti määritellyin periaattein. Työväenliikkeen aatteellisfilosofinen perinne on voimakkaati tukeutunut rationalismin perinteeseen ns. Hegelin vasemmistolaisen koulukunnan kautta.

Yhteiskuntapolitiikassa ideaalit ajatussuuntaukset ovat

Plenumalustus Sosialidemokraattisen Nuorison Keskusliiton (SNK) ja Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen (SDP) järjestämään Elävänä Ensi Vuonna -seminaariin.

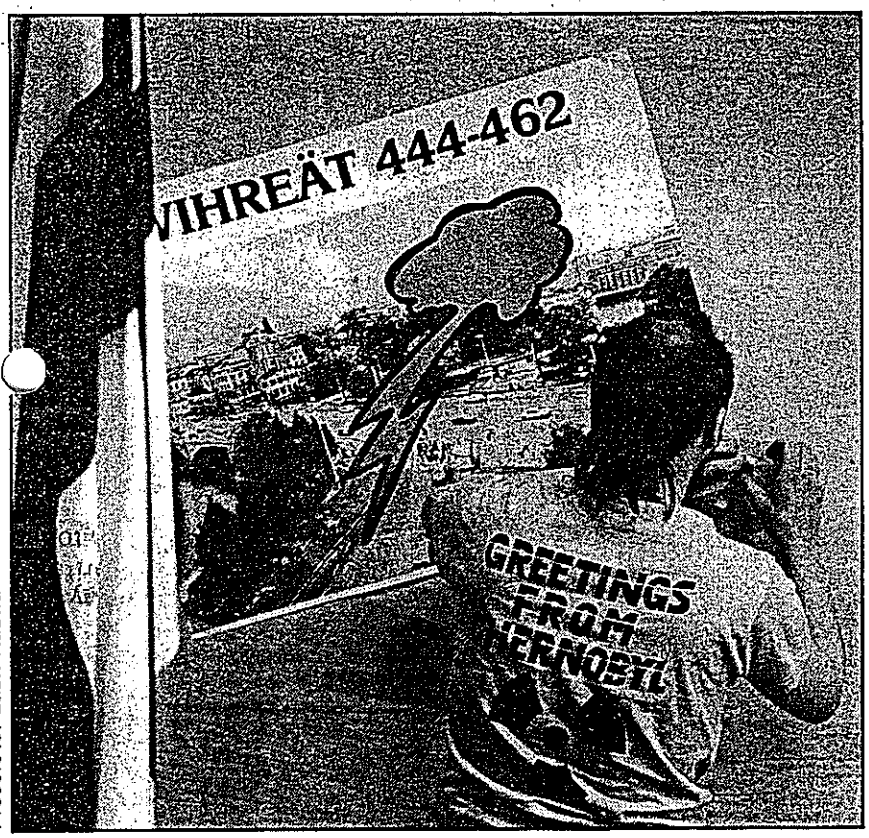

Pressfoto: Lauri Kautia

syrjäyttäneet aika ajoin miltei kokonaan järjen äänen vielä uudella ajalla. Näin kävi edellisen kerran 1900-luvun alkupuolella. Tämä aatehistoriallinen kausi päättyi 1945 natsismin tappioon.

Olemme uudemman kerran tällä vuosisadalla joutumassa melko lyhyen ajan sisällä tilanteeseen, missä ideaalit yhteiskuntapoliittiset linjaukset uhkaavat demokratiaa. Kamppailussa panoksina ei enää ole vain eräiden ihmisryhmien olemassaolon oikeutus, kuten 1930-luvulla, vaan myös maapallon ympäristön tila.

Tämän alustuksen perusajatuksena on esittää ne yhteneväisyydet, joita 1900-luvun antipositivistisella kritiikilä ja nykyisellä vihreällä ympäristökritiikillä voidaan katsoa olevan. Antipositivismi loi aatehistoriallisesti perustan natsien vallan oikeutukselle (1).

On valitettavaa, että esimerkiksi työväenliike ja valistunut porvaristo ei ole aloittanut ympäristökeskustelun filosofisen ja teoreettisen pohjan tarkastelua. Tarkastelun olisi pitänyt käynnistyä jo aikaa sitten, koska nykyinen keskusteluilmapiiri sisältää monia arvelluttavia piirteitä. Haluan omalta osaltani käynnistää tämän keskustelun niiden tuntojen herättämänä, jotka ovat syntyneet viimeisen kuuden vuoden aikana tehdessäni ympäristölääketieteellistä tutkimusta.

Seuraavassa esittämäni kritiikki eräitä humanistisia tutkijoita ja vihreätä liikettä kohtaan ei ole tähdätty teknokratian ylistykseksi. Kyseessä on hätähuuto sen puolesta, että luonnontieteilijoiden konsensuskäsityksiä ei oteta vakavasti nykyisessä ympäristökeskustelussa, vaikka viime kädessä nämä käsitykset luovat pohjan paremmalle ympäristölle. Olen sitä mieltä, että metafyysisellä kokemusmaailmalla on verrattoman tärkeä osuus esimerkiksi taiteen, solidaarisuuskokemusten sekä uskonnon kysymyksissä. Näissähän pohditaan ihmisen olevaisuuden kysymyksiä, johon luonnontieteiden kylmä "kalkyyli" ei sovellu.

Vihreän ympäristökritiikin sekä 1920—1930-lukujen antipositivismin luoman yhteiskunnallisen ilmapiirin yhteneväisyydet

Vihreiden haastaja-asemalle on edullista, että ihmisillä on toivottomuus ympäristöstään aivan samoin kuin natsit hyödynsivät 1930-luvun taloudellista lamaa oman vallantavoittelunsa edistämiseen. 1930-luvulla viranomaispelko- ja asiantuntijavastaisuus perustuivat pitkälle samaan ilmiöön kuin nykyäänkin (taulukko 1.).

Nykyisin ilmiöön kuuluu eräillä pelottavilla asiolla (matalan säde- ja kemiallisen altistuksen pelot) manipuloiminen. Natsit hyödynsivät tätä ilmiötä vallantavoittelussa antamalla tukensa hammasamalgaamiennakkoluuloille. Kun asiantuntijat antavat lausuntoja matalan kemiallisen tai sädekuorman vaikutuksista

terveyteen, eivät kansalaiset ole valmiita tätä hyväksymään (4). Asiantuntijoiden rauhoittavat näkemykset perustuvat kokemusperäiseen tietoon, eli tässä tapauksessa systemaattisiin kuolleisuus- ja sairastuvuusanalyyseihin (2,3,4,5).

Vihreiden ympäristökritiikki liikkuu ilmeisen tarkoituksenmukaisesti hyvin laajalla rintamalla. Näin siksi, että heillä ei ole halua esittää ympäristöongelmien suhteuttamista toisiinsa, vaikka se olisi koko ennaltaehkäisevän strategia-ajattelun kulmakivi. Tämän seurauksena on syntynyt kansalaisten keskuudessa mielikuva, että kaikki on pielessä ja kaikki kietoutuu valtavana ahdistavana kaaoksena toisiinsa. Vihreällä ympäristökritiikillä ei ole tarvetta ympäristöongelmien suhteuttamiseen, koska heidän "vallankumouksellinen" asemansa saattaisi järkkyä. Heidän keskeiset ympäristöteesinsähän (ydinvoiman ja taloudellisen kasvun vastustaminen) saattaisivat tulla kriittiseen tarkasteluun.

Demokratian halveksunta liittyi 1930-luvulla käsityksiin, että se ei ole optimaalinen tapa hallita yhteisöä ja että sillä on rappeuttava vaikutus yhteisön moraaliin. Olen itse ollut tilaisuudessa, jossa ympäristöprofessori Pekka Nuorteva esittää ajatuksiaan tähän suuntaan. Pöydän päässä istui entinen virkamies, jonka tärkeimpiin työtehtäviin vielä paria vuotta aikaisemmin kuului maamme demokraattisen perustuslain noudattamisen valvonta. Usein kuuluu sanottavan, että neljän vuoden vaalikausi on liian lyhyt aikajänne saada aikaan mitään ratkaisevaa ympäristöasioiden kohentamiseksi.

Natsien intuition, tekojen ja tahdon ihannointi ovat sukulaisuussuhteessa vihreän liikkeen aktivistitempauksille. Intuitio jonkun nimenomaisen pelottavalta tuntuvan teknologian (esimerkiksi yhdistettynä paikallisiin toimiin näitä laitoksia kohtaan ovat sukulaissuhteessa natsien toimiin, joissa he eivät niinkään olleet kiinnostuneita toimiensa merkityksestä ja vaihtoehtojen tarjonnasta. Natsit nimittäin olettivat kaikkien ongelmien ratkeavan itsestään arjalaisten yli-ihmisten saadessa vallan (1) aivan samalla tavalla kuin vihreät ajattelevat ongelmien ratkeavan itsestään asioita vastustamalla ja ihmisten tahdolla saada aikaan hyvää/pahaa. Toistuvasti eksaktien luonnontieteilijöiden raportit osoittavat esimerkiksi vihreiden energiavaihtoehtojen puutteet nykyiseen päätöksentekotilanteen termodynamiikan perusteista lähtien (6).

Kuva 1. Ydinvoimalaan kriittisesti suhtautuvissa poliittisissa kirjoituksissa ydinvoimalaitosten suuret lauhdutustornit esitetään usein lehtien palstoilla radioaktiivisuuden symbolina. Kuvassa ydinvoimalan jäähdytystornien päästöt on rinnastettu savupiipputeollisuuden päästöihin. Tällaiset jäähdytystornit sijaitsevat pääsääntöisesti jopa sadan metrin päässä itse reaktorista ja vasta ns. tertiääripiirissä. Jäähdytystornilla ja radioaktiivisuudella ei ole tekemistä toistensa kanssa ja kuvassa näkyvät päästöt lauhdutustornista ovat seurausta veden höyrystymisestä. Lauhdutustornien juurtuminen ihmisten mieliin radioaktiivisuuden symbolina johtuu ns. Three-Mile-Islandin onnettomuudesta. Edes pahassa onnettomuudessa tästä lauhdutustornista ei pääse radioaktiivista saastetta. Tällaiset lauhdutustornit ovat yleisiä myös hiilivoimaloiden yhteydessä. Näin voidaan välttää ydinvoimalaitosten lauhdutustornien muodostuneen metafyysisiksi ja myyttisiksi säteilypelon symboleiksi.

Aivan olennainen osa vihreän liikkeen ympäristökritiikkiä perustuu nykyisen teknokulttuurin myyttiseen arviointiin. He ovat saaneet tälle arvioinnilleen arvovaltaista tukea mm. filosofi Georg Henrik von Wright'ltä (esim. HS 26. 10. 1989). Tämä ilmiö ei ole kuitenkaan pelkästään suomalainen. Samanlaisia myyttisesti teknokulttuuria arvioivia filosofeja on ilmaantunut ympäri Eurooppaa ja Yhdysvaltoja. Yhteistä näille filosofeille on melko huono perehtyneisyys matematiikkaan ja ekstakteihin luonnontieteisiin. Ahmavaaran mukaan (7). Pyrkimys myyttisyyteen teknologian arvioinnissa voidaan katsoa olevan sukulaissuhteessa vuosisadan alun antipositivismille. Nykyäänhän monasti ajatellaan, että esimerkiksi ydinvoiman yhteiskunnalliset ja luontoon liittyvät kokemukseen perustuvat määrälliset ulottuvuudet eivät ole mielekäs tapa lähestyä tätä ongelmaa (8). Vihreä ympäritökritiikki elää päivälehdistössä usean muunkin kuin pelkästään kuvan 1. myytillä. Tärkeä vihreän kritiikin myyteistä seurauksiltaan on ollut heidän tunteenomainen vastustava suhtautuminen tehokkaaseen talouteen.

Einsteinin teorioiden kritisointi ja naurettavaksi asettaminen liittyivät voimakkaasti 1930-luvun akateemiseen ilmapiiriin salaisvaikutteisissa teknillisissä korkeakouluissa. Radiotekniikan professori Martti Tiuri, vaikka onkin Kokoomuksen kansanedustaja, käyttää usein ympäristöpuheenvuoroja, jotka useimmiten pohjautuvat luonnontieteellisiin havaintoihin ja niiden matemaattiseen hallintaan. Hänet on leimattu käytännöllisesti kylähulluksi. Vain harva kummastelee Erkki "Susi" Pulliaisen vaatimuksia Suomen eduskunnassa asettaa Suomen läpi suuri aita, jotta porojen ja peurojen luonnollinen risteytyminen saataisiin estetyksi. Tämän vaatimuksen arvolähtökohdat eivät perustu mihinkään moderniin Darwiniin pohjaavaan ekologiseen teoriaan, vaan vanhaan Linneeläiseen luokitteluajatteluun ja Raamatun luomismyyttiin. Kuuluisa ruotsalainen luonnontutkija Karl Von Linne antoi 1700-luvun lopussa luontokappaleille nimet ja luokitteli ne siinä uskossa, että Raamatun luomismyytti oli tosi. Tämän käsityksen mukaan lajit ovat pysyviä, eikä nykyisen käsityksen mukaista evoluutioprosessia, jossa lajeja syntyy ja kuolee, ollut. Evoluutio sinänsä ei tunne tällaisia arvolähtökohtia.

Suuri osa vihreiden päivälehdistön avulla hyödyntämistä "ympäristöongelmista" ovat joko väärinkäsityksiä tai pieniä ongelmia kokonaisuuden kan-

Taulukko 1. Tämän vuosisadan alun antipositivismin ja nykyisen vihreän ympäristökritiikin yhteneväiset piirteet sekä eräät yleiset yhteiskunnalliset ilmiöt, joilla on sukulaisuussuhde. Taulukon vasen puoli perustuu viitteisiin /1, 19, 20).

1900-luvun antipositivismi	nykyinen vihreä ympäristökritiikki
— järjen kritiikki	— teknologian ja järjen kritiikki
— merkittävien luonnontieteilijöiden halveksunta, esim. Einstein	— luonnontieteilijöiden johtopäätösten aliarviointi
— toivottomuus, joka seurausta epätoivoisesta taloudellisesta tilanteesta	— toivottomuus, joka seurausta ympäristöongelmien koetusta musertavuudesta
— viranomaispelko ja epäluulo	— asiantuntijavihamielisyys
— intuitio, tekojen ja tahdon ihannointi	— intuitio, tekojen ja tahdon ihannointi
— tunne ennen tietoa	— tunne ennen tietoa
— hammasamalgaamipelko	— hammasamalgaami-, säteily- ja kemiallisten aineiden pelot
— kansallishengen ja kollektiivisen kokemisen korostus	— totaalisen elämäntyylin muutoksen kokeminen kollektiivisesti
— rotutieteiden harrastus	— pehmotieteet valtaavat alaa
— työväenliikkeen merkityksellisen osan ideologinen halveksunta ja käytännön työn vaikeuttaminen	— työväenliikkeen merkityksellisen osan ideologinen ja taloudellisten tasa-arvopyrkimysten vaikeuttaminen
— kansainvälinen juutalaisten salaliitto	— kansainvälinen tiedemiesten salaliitto
— rajatieteiden harrastus	— rajatieteiden harrastus
— natsien luokkapohja nojaa vahvasti pikkuporvaristoon	— vihreän liikkeen luokkapohja nojaa pikkuporvaristoon; marxilaisessa kirjallisuudessa heitä luonnehdittu Marxin ja Engelsin määritelemiksi pikkuporvarillisiksi utopisteiksi (11).

nalta. Esimerkkinä haluan esittää kuvan 2. aikasarjan, jossa on arvioitu syövän todellisen ikävakioidun ilmaantuvuuden kehitys Yhdysvalloissa teollistumisen myötä. Kuvasta näemme, että syövän ikävakioitu ilmaantuvuus on teollistumisen myötä romahtanut Gorin ja Lynchin mukaan (3). Ikävakiointi vaaditaan tällaisissa aikasarja-analyyseissä, koska syöpä sairautena on voimakkaasti sidoksissa ikään. Ikävakioitu syöpäriskin aleneminen kertoo meille, että yksilöt sairastuvat yhä myöhäisemmällä iällä syöpään, eli varhaisemmista ikäryhmistä syöpä on Gorin ja Lynchin mukaan on vauhdilla vähentynyt. Syövän ilmaantuvuuden nousu johtuu väestöikäpyramiidin kellahtamisesta nurinpäin ja diagnostiikan ja palveluiden paranemisesta (2,3). DDT:n käyttö laajamittaisesti aloitettiin 1940-luvun alkupuolella, eikä sen käytöstä ole todettu pitkäaikaishaittoja ihmisille (2,4). Mikäli rasvaliukoiset ympäristömyrkyt olisivat aiheuttaneet sairauksia, olisi tämän pitänyt näkyä erityisesti naisten syöpäaikasarjassa. Tämä sen vuoksi, että naisten keskimääräinen rasvapitoisuus on suurempi ja rasvakudos sijaitsee mm. rinnoissa sellaisten rauhasalueiden lähellä, joissa tapahtuu pahanlaatuisia muutoksia. Miehillä puutteelliset tilastot osoittavat syövän ikävakioiden ilmaantuvuuden nousua, kun ne naisilla osoittavat laskua. Koko 1970-luvun ja 1980-luvun alun kemiallisen karsinogeneesin perusajattelumalli on eräiden ihmisen biokemiallisten torjuntamekanismien kautta tulossa aivan toisenlaiseen teorianmuodostukseen. Lisäksi on vankkaa näyttöä, että yhteiskunnan kemiallistumisen aiheuttama lisä luonnon omiin usein hyvin voimakkaisiin karsinogeenehin on hyvin pieni (5).

Ikävakioidun ilmaantuvuuden laskun selittäminen vaatisi oman esitelmänsä, mutta tässä todettakoon, että tämä on ollut luultavasti seurausta pääasiassa teollistumisen siunauksellisuudesta (parantunut ravinnon saanti on hyvin tärkeä) ja joustavasta sähkön jakelusta kotitalouksille sekä ruoan tukku- ja vähittäiskaupan varastoinnille (4).

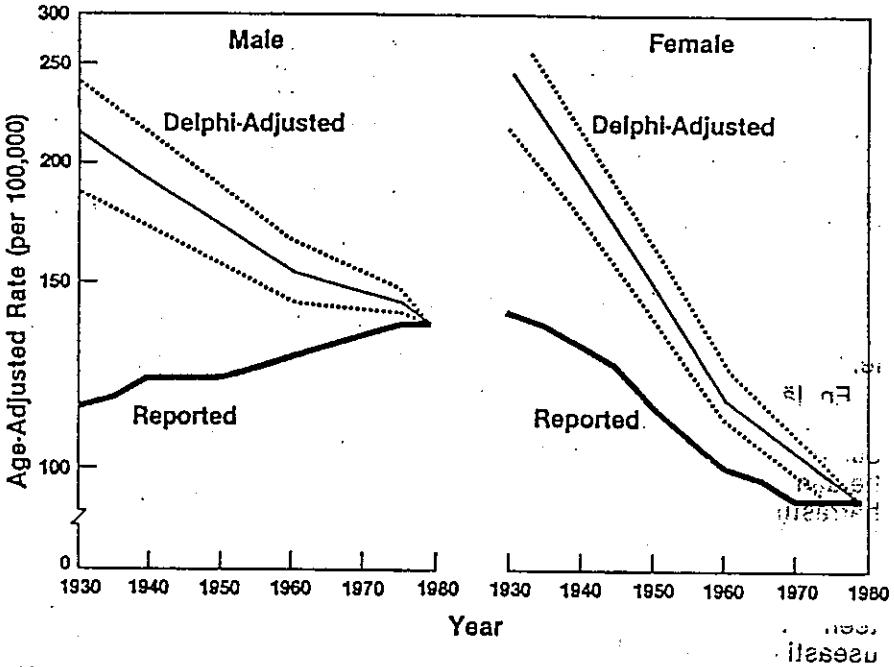

Kuva 2. Delphi-menetelmällä arvioitu ikävakioitu syöpäilmaantuvuuden kehitys Yhdysvalloissa sekä miehillä (male) että naisilla (female) 1930-luvulta lähtien. Reported kuvaa puutteellisia ja virheellisiä todellisia tilastoja. Delphi-Adjusted tarkoittaa todellista, Delphi-menetelmällä arvioitua kehitystä. Pienet pisteet kuvaavat menetelmän antamaa epävarmuutta. Huomaa logaritminen asteikko, joka vaadittu, koska muutoin kehitystä ei olisi voinut esittää näin pienessä kuvassa ikävakioidun syöpäilmaantuvuuden laskun jyrkkyydestä johtuen (2).

Maamme akateemiset ympäritötieteilijät ovat järjestäytyneet ympäristötieteelliseen seuraan. Ne kerrat, joina olen käynyt tämän seuran tilaisuuksissa ovat osoittaneet, että vihreillä ei ole merkittäviä ympäristötutkijoita tukijoukoissaan. Tiedemiehiin kohdistuva epäluulo ja jopa vihamielisyys on yleinen yhteiskunnallinen ilmiö länsimaissa (7). Tätä ilmiötä on vihreä ympäristökritiikki pyrkinyt hyödyntämään. Esimerkiksi vihreiden taannoisen valtakunnallisen opiskelijajärjestön kiertokirjeissä varoitettiin uskomasta tiedemiehiin, koska "heihin ei kuitenkaan voi luottaa".Ei ole pienimpiäkään viitteitä, että nykyiset akateemiset ympäristötutkijat siirtyisivät joukoittain vihreiden leiriin. Lehdistön kautta ihmisille tullut kuva hyvää tarkoittavasta ja vilpittömästä ympäristöprofessori Nuortevasta, joka edustaa suurta joukkoa biologeja on yksinkertaisesti harhaa. Aivan valtaenemmistö luonnontutkijoista sanoutuu jyrkästi irti hänen käsityksistään. Syytkin ovat ilmeiset. Seuraavassa lyhyt lainaus häneltä: "Homoseksualismi ja impotenssi liittyvät mahdollisesti ympäristömyrkkyaltistukseen, jota taasen kompensoidaan yhä voimakkaamilla pornoärsykkeillä" (9). Tämä lause edustaa jotain aivan muuta kuin kriittistä tieteellistä ajattelua.

Vihreiden populistisilta ekososialisteilta lainaamansa (10) iskulause: "Ajattele maailmanlaajuisesti, toimi paikallisesti" liittyy myös keskeisesti intuition, tekojen ja tahdon ihannointiin. On lukuisia esimerkkejä, joissa tämän lauseen alta paljastuu yksinkertaisesti pikkuporvarillinen ajattelu tyyliin: "Emme halua yksinäisten miesten asuntolaa viereiselle tontille."

En lähde tässä läpikäymään vihreän liikkeen kaikkia ominaisuuksia, mutta on muistettava heidän teosofian ja mystiikan harrastustaipumukset. Myös rajatieteidenkin harrastus on osa vihreän liikkeen sisällä. Erilaisia "itämaisen lääketieteen" hoitomuotoja esitellään useasti mm. Suomi-lehden palstoilla. Natsien ja Saksan kirkon välejä hiersivät natsien salatieteiden harrastustaipumukset. Näissä harrastuksissa keitettiin kissoja ja palvottiin vanhoja germaanijumalia. Jälkimmäiset palvontamenot heijastuivat natsien taidekäsityksiin ja tämän myötä mm. Wagnerin valkkyyrit oli natsihallituksen aikana oopperoiden vakio-ohjelmistoa. Järjenvastaiset konjuktuurit ovat yhteiskunnassamme olleet niin voimakkaat, että mm. Reijo Wileniuksen (teosofi) tekstit ovat vaikuttaneet voimakkaasti mm. Keskustapuolueen uusiin ohjelmallisiin pohjateksteihin mm. ympäristöasioista.

1920- ja 1930-lukujen yhteiskunnallisen ilmapiirin erot nykypäivään sekä eräät tärkeät epävarmuustekijät

Taulukossa 2. on esitetty ne tärkeät tosiasiat, joiden vuoksi en usko 1930-luvun synkkien aikojen palaavan nähtävissä olevana ajanjaksona.

Eräät ilmiöt kuitenkin toimivat tavallaan "jokereina" lisäten epävarmuutta tulevaan kehitykseen. Tärkein ilmiö on joukkotiedotuksen ja vihreän ympäristökritiikin välinen liitto, jonka murtumisesta Suomessa vasta nyt on saatu ensimmäiset merkit (mm. Iltasanomien viimeaikaiset pääkirjoitukset). Seurauksena tästä liitosta voi pitemmän päälle olla se, että näyttäviä, mutta ekologisesti vähämerkityksellisiä ympäristöonnettomuuksia paisutellaan suhteettomasti. Näin poliitikkoihin kohdistuva julkinen paine saa aikaa voimavarojen jatkuvaan niukkuuteen nähden epäoptimaalisia vasteita yhteiskunnilta. Ellei tätä vastaan toimita, seurauksena voi olla kehityskulku, missä ympäristö hitaasti rappeutuu. Näin siksi, että suurista mediamaailman suhteen hitaasti etenevistä ympäristöongelmista vaietaan. Näin uhkasi käydä kasvihuoneilmiön voimistumiselle. Eräiden yhteensattumien summana se kuitenkin pääsi maailman lehdistöön (kuva 3.). Kuvaavaa 1980-luvun alun keskustelulle oli se, että hiilidioksiidia ei käsitteiden luomiseen ja määritelmiin pyrkivässä sosialistisessa ympäristökirjallisuudessa edes mainittu (10).

Tärkeä sijansa on myös mm. Greenpeacen viimeaikaisten tempausten yksipuolisuudella sekä niiden mediayhteydellä. Greenpeace ei ole nyt virinneen (kuva 3.) hiilidioksidikeskustelun aikana hyökännyt kertaakaan fossiilisia polttoaineita käyttävää energiataloutta vastaan. Järjestö loisti poissaolollaan esimerkiksi viimeisestä Alaskan öljyonnettomuudesta, jossa Exxonin tankkeri aiheutti vakavan ympäristöonnettomuuden. Sen sijaan Greenpeace on käynnistänyt voimakkaan kampanjan pelon lietsomiseksi Sellafieldin jälleenkäsittelylaitoksen ympäristön asukkaissa, vaikka he ovat näin vääristelleet kansanterveystutkimuksen tuloksia (10). Järjestö väitti viime syyskuussa, että Sellafieldin asukkailla olisi säteilyaltistuksen vuoksi lisääntynyt riski sairastua syöpään. Tämä ei kuitenkaan lääketieteellisten tutkimusten myötä näytä todennäköiseltä ja mitä tahansa tulevaisuuden tutkimus tuo tullessaan Greenpeacen johtopäätökset eivät ole tarkkaan ja kohtuudella harkittuja (10). Haluaisin tietää syyn tällaiseen epäjohdonmukaisuuteen.

Joukkotiedonvälityksen ja vihreiden suhdanteiden välinen liitto on näkynyt eräiden ympäristötoimittajien usein tunteman kaikkivoipuuden yhdistymisessä valikoivaan tiedottamiseen.

Joukkotiedotus toimii valitettavan usein oman asemansa korostamiseksi. Näin se ei suinkaan aina edistä asiallista ympäristökeskustelua, vaan se usein ylläpitää pelon ilmapiiriä tarpeettomasti. Ympäristötoimittajat usein kokevat omaavan kykyä siihen tehtävään, jonka perinteisesti on katsottu vaativan useita vuosia kestävän kriittisen ajatusprosessin. Johtopäätökset tehdään varmoin sanakäänteinn ja ovat usein varsin asenteellisia.

On lukuisia tilanteita, joissa lehdistö esittää ohi tieteellisen konsensuskokouksen ainoastaan sen tiedemiehen mielipiteitä, joka on selvässä vähemmistöasemassa kolleegoidensa keskellä ja jonka mielipiteet vastaavat lähinnä toimittajan omia näkemyksiä. Äärimmäisenä esimerkkinä taannoinen A-studio, missä toimittaja asettui akateemisessa metsävauriokeskustelussa tutkija Sirkka Sutisen puolelle toista tutkijaa vastaan, vaikka toimittaja oli täysi dilletantti mitä itse keskusteluaiheeseen tuli.

Hiljattain kansainvälisen kasvihuoneilmiökongressin pääuutisena Helsingin Sanomien toimittaja esittää venäläisen erittäin pieneen tiedemiesryhmään kuuluvan tutkijan käsityksen kasvihuoneilmiön siunauksellisuudesta. UNEP'n eli YK:n ympäristönsuojeluohjelman konsensuskäsitys ilmiön äärimmäisestä vaarallisuudesta perustuu sen vauhtiin ja mittasuhteisiin

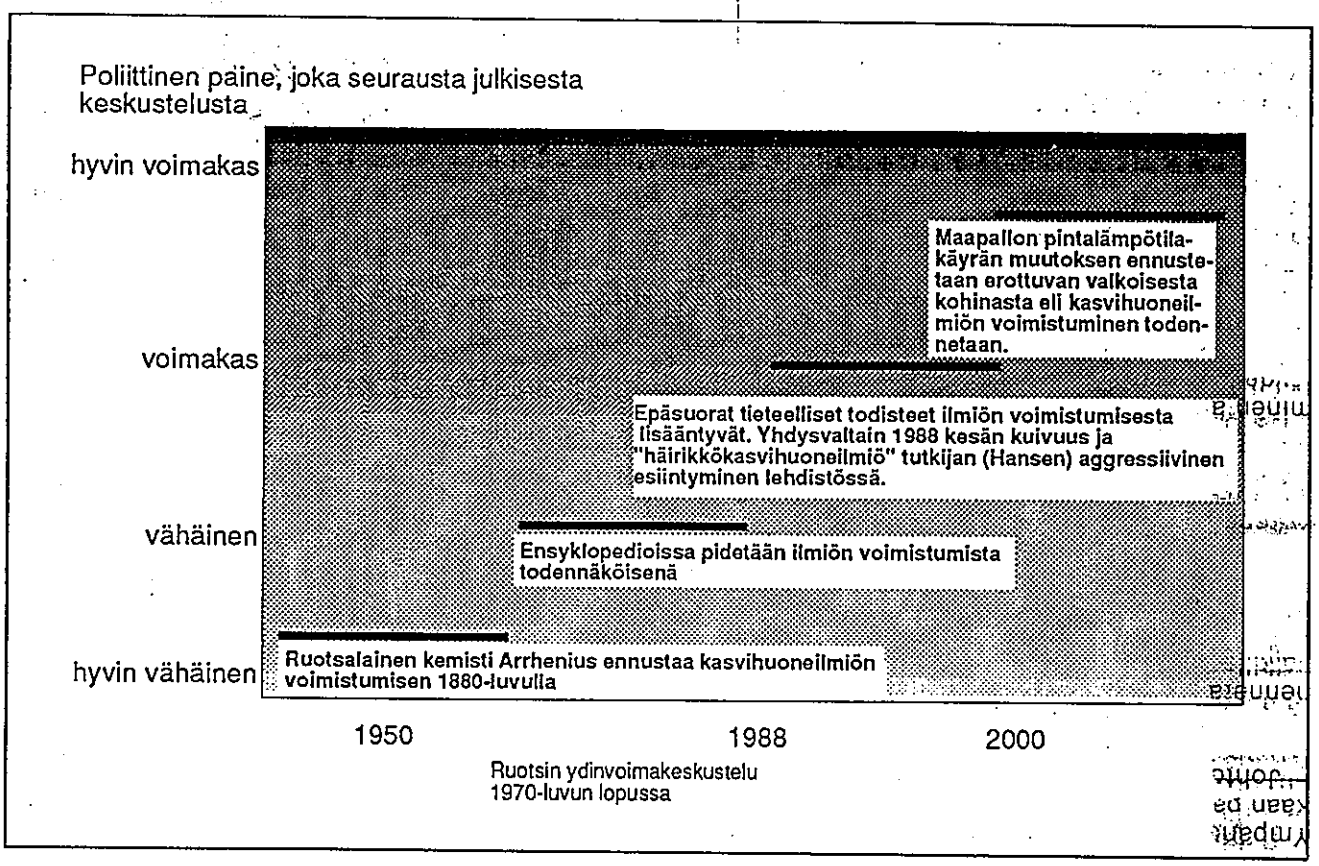

Kuva 3. Kasvihuoneilmiön aiheuttaman julkisen poliitikkoihin kohdistuvan paineen kehitys viime vuosisadalta tähän päivää. Kuvassa myös arvio tulevasta kehityksestä. Ruotsin ydinvoimakeskustelu käytiin hyvissä ajoin ennen kuin kasvihuoneilmiön voimistuminen pääsi maailman lehdistöön.

nykyisillä trendeillä (vrt ns. Montrealin ilmansuojelujulistus vuodelta 1987).

En usko, että monikaan toimittaja sädeturvallisuuskokouksesta uutisoisi konsensuskäsityksiä vastustavan nk. hormeesin kannattajien mukaisia näkemyksiä säteilybiologiasta. Tämän säteilybiologian koulukunnan mukaan esimerkiksi Tshernobylin onnettomuus on parantanut kansanterveydentilaa maailmanlaajuisesti, koska säteilyllä on heidän mukaansa pienillä annoksilla positiivisia terveysvaikutuksia.

Taulukko 2. Erot nykyisen yhteiskunnallisen ja 1930-luvun "vallankumouksellisen" tilanteen välilillä.

— 1930-luvun "vallankumouksellinen" tilanne	— nykyinen tilanne
— vain pieni osa väestöstä sai elantonsa tieteellisestä työstä	— merkittävä osa väestöstä tekee valistuneiden periaatteiden mukaista työtä erilaisissa laitoksissa
— tavallisilla kansalaisilla vähän kontakteja tiedemiehiin	— tavallisilla kansalaisilla runsaasti kontakteja tiedemiehiin
— natsit saavat helposti luokkaliittolaisia pääomapiireistä	— vihreiden varsinainen fasistifraktio* pahasti eristyksissä
— taloudellinen tilanne huono	— taloudellinen tilanne hyvä
— natsien suhde väkivaltaan mutkaton ja hyväksyvä	— vain osa vihreistä hyväksyy väkivallan

* Suuri yleisö on lukenut lehdistön välityksellä Linkolan ohjelman teesit, mutta itse perusteluosan (21) tuntee melko pieni joukko ihmisiä. Yllättävää tässä ohjelmassa on se, ett äse ei edusta vain sosiobiologista ja fasistista näkemystä (ekofasismi), vaan ohjelma pohjautuu puhtaasti natsismiin: Myytit antisemitismistä, rotuhygienista ja herrakansasta löytyvät tästä ohjelmasta.

Pohdinta ja toimenpidesuositukset

Ekofasistien demokratian vastaiseen argumentaatioon on suhtauduttu liian sinisilmäisesti ja ymmärtäväisesti. Olisi lapsellista kuvitella, että diktatuuri oletusarvoisesti sulkiessaan pois tiettyjä ympäristövaihtoehtoja, kykenisi pärjäämään demokratialle. Demokratiassahan keskustelu kaikkien mahdollisuuksien hyödyntämisestä jatkuvasti elää. Vain demokratia kykenee turvaamaan asioiden tasapuolisen valmistelun ympäristöongelmia ratkaistaessa ilman että lopullisesti sorrutaan sodannepolitiikan syövereihin. Vain demokratian takaama vapaa keskustelu lopulta luo sellaiset strategiset ohjelmat yhteisölle, joilla voimme tähdätä yli vaalikausien ulottuvaan ympäristön tilan parantamiseen.

Ainoastaan valistukseen nojaavilla periaatteilla meillä on mahdollisuus saada selvyys ympäristöongelmien mittasuhteista. Ainoastaan näin voidaan luoda optimaalinen strategia paremmalle ympäristölle. Ainoastaan näin ympäristön tilaa todella parannetaan ja tulevia ongelmia ennaltaehkäistään.

Vihreiden mutu- (= musta tuntuu) periaatteet eivät lohduta kuin heidän tempauksiinsa osallistuvien ihmisten omaatuntoa. Ympäristön tilaa ne eivät useinkaan paranna, vaan päinvastoin. Johtopäätöksiä, toimintaohjelmia ja joustavaa strategiaa, joilla maapallon tilaa todella kohennetaan ja joilla maapallon kaikille ihmisille taataan olemassaolon oikeutus nykyinen sekava vihreä ympristökritiikki ei edellä mainittujen historiallisfilosofisten rasitteidensa vuoksi kykene tarjoamaan. Heidän myyttinen suhtautuminen kansantaloudellisiin reunaehtoihin ja reaalimaailmasta irrottautuminen ajaa vihreät ennen pitkää täydelliseen umpikujaan. Tehokas talous tarkoittaa mahdollisimman tehokasta (vähästä paljon) luonnonvarojen hyväksikäyttöä ja luonnontalouden asettamien reunaehtojen sisällyttämistä kansantaloudellisten kannattavuuslaskelmiin riippumatta siitä tukevatko nämä laskelmat heidän keskeisiä ympäristömyyttejään.

Reformistisella työväenliikkeellä tuleekin olemaan suuri urakka edessään. Meillä tulisi nyt riittää rohkeutta valmistella sellaiset ympäristöasiakirjat, joilla Forssan asiakirjojen tapaan, olisi kantavuutta vielä useiden vuosikymmenien kuluttua. Helppoa se ei tule olemaan, sillä vihreä ympäristökritiikki on vaikeuttanut tällaista ohjelmallista työtä myös meillä. Turha tätä on kieltää. Esimerkiksi hyväksymällä porvarillisidealistiset luontomääritelmät (esim. edellä mainittu Pulliaisen vaatimus perustuu tällaiselle määrittelylle) ohjelmallisen toiminnan lähtökohdiksi emme pääse pitkälle tässä työssä.

Työväenliikkeen piirissä on runsaasti ihmisiä, jotka ovat ennen aikaisesti alistuneet vihreän ideologian näennäisen ylivoimaisuuden edessä. Tähän ei kuitenkaan meillä ole lainkaan tarvetta. Meidän tulee toimia rohkeasti lähtökohdistamme tunnustamalla, että ongelmat ovat suuret, mutta samoin mahdollisuutemme (13,14). Kehityspessimismiin ja determinismiin ei ole syytä alistua.

Myönnän, että vihreän liikkeen ideologinen haaste on ollut monelle asioita pelkästään lehtien palstoja seuraavalle henkilölle musertava. Kuitenkin joukkoon on mahtunut ihmisiä, jotka pitävät itseään ajattelijoina. Tätä en ymmärrä. Esimerkiksi on tarvittu Brundtlandin komission raportti ennen kuin uskallamme sanoa ääneen klassisen marxilaisen argumentin neomalthusilaisia ekofasisteja vastaan siitä, että ihmisväestö ei lisäänny kärpästen lailla holtittomasti, vaan väestönkasvu lopulta rajoittuu sosiaaliturvajärjestelmien luomisen myötä itsestään (15). Tämän marxilaisen argumentin toivat esille Suomessa poliittisessa kirjallisuudessa Vartiainen ja Jääskinen jo 1980 (9), mutta tuolloin se unohtui. Maailman väestöstä 40 % kuuluu alenevan väestönkehityksen piiriin. Nämä ovat maailman alueita, missä teollisuus ja sosiaaliturvajärjestelmät on saatu kuntoon (14,15).

Olen yhä huolissani siitä, että vihreät ajatukset on koettu eräissä puheenvuoroissa edistyksellisinä. Esimerkiksi ennen niin ylpeät kommunistit ovat omassa ahdingossaan menneet niin alas, että ovat joutuneet tyystin tällaisen taantumuksellisen ja äärioikeistolaisen ajattelun vangeiksi (vrt. Vasemmistoliiton ympäristöohjelmaluonnos).

Onpa joku sos.dem. toverikin mennyt niin pitkälle, että on julkisesti tuominnut ne henkilöt, jotka kannattavat ydinvoimaa oikeistolaisiksi (17). Kuitenkin voidaan esittää täysin päinvastainen perusteltu argumentti. Vihreän liikkeen osoitettu luokkapohja ja heidän pikkuporvarilliset vaatimukset ja tavoitteet ovat sopusoinnussa keskenään.

Vihreiden keskeiset teesit ovat nyt uppoamassa kansainvälisten kokousten ja kotimaisten asiantuntija-arvioiden kannanottoihin (13,14,15,18). Kansainvälisissä asiantuntijakokouksissa ehdotettuihin toimenpideohjelmiin kuuluvat eifossiilisten energiaohjelmien kiihdyttäminen mukaanlukien nykyiset ydinvoimaohjelmat (13). Brundtlandin komission raportin keskeinen johtopäätös oli se, että ellei ole talouden kasvua, ei ympäristöllämmekään ole tulevaisuutta tällä väkiluvulla (14). Yhdysvaltain luonnontieteellistä yhteisöä lähellä olevan järjestön, joka julkaisee Scientific American -nimistä lehteä, syyskuun teemanumerossa todetaan taloudellisen kasvun ja mm. ydinenergian olevan hyödyllisiä ympäristöongelmia ratkottaessa (14). Jopa perinteiset

luonnonsuojelujärjestöt kääntyvät vihreitä teesejä vastaan. Yhdysvalloissa meidän Luonnonsuojeluliittoa vastaava erittäin arvostettu ympäristöjärjestö (National Audubon Society), joka 1970-luvulla kääntyi ydinvoimaa vastaan, on nyt kääntynyt uudelleen sen puolelle (Herald Tribune 25. 8. 1989).

Mikäli kehittyneet maat lopettaisivat nykyisten ydinvoimaloiden lisärakentamisen, seurauksena olisi tulopolitiikan paineista johtuen se kehityskulku, jossa hiilidioksidipäästöt lisääntyisivät huimasti. Tämä olisi anteeksiantamatonta globaalisen solidaarisuuden kannalta. Mikäli esimerkiksi Ruotsin päätös ydinvoimasta luopumiseksi pitää, saattaisi sillä olla tuhoisat vaikutukset Sosialistisen Internationaalin kansainväliselle maineelle. Ruotsin useiden kymmenien terawattituntien vaje joudutaan tuottamaan maakaasulla. Tämä olisi ennenkuulumaton viesti maailmanyhteisölle maailman rikkaimmalta maalta, jonka nykyisen hallituksen vallan oikeutus perustuu sosialistisiin solidaarisuuskäsityksiin.

Rikkaiden maiden kansalaisten tulee hyväksyä ne epämiellyttävyyden tunteet, jotka ovat seurausta ydinvoimaohjelmien jatkuessa ja kiihtyessä.

Kansainvälisen solidaarisuuden kannalta olisi anteeksiantamatonta, että:

— Itä-Afrikan kuivuminen tuhoaa kymmenien miljoonien ihmisten elinmahdollisuudet kotiseuduillaan.

— Bangladeshin jokisuistojen merenpinnan nousu aiheuttaa 15000 miljardin markan kustannukset maailman köyhimmälle maalle (13).

— Tyynen meren korallisaaret hautautuvat veden alle.

Vihreiden ja populististen ekososialistien iskulauseen reformistisen työväenliikkeen vastineen tulisikin kuulua: "ajattele maailmanlaajuisesti, toimi maailmanlaajuisesti", jotta se vastaisi solidaarisuuskäsityksiämme.

En ole kuvan 2. aikasarjalla halunnut vähätellä mm. ongelmajäteongelmaa, mutta on muistettava, että vihreä liike on vastustanut paikallisesti (PCB:n varastointi Naantalin satamaan tai Ongelmajätelaitoksen tulo Riihimäelle) molempia yrityksiä hallita ongelmaa keskitetysti. Keskittäminen on kuitenkin optimoinnin edellytys ongelmaa ratkaistaessa.

Yleispoliittisesti ympäristökeskustelulla pitäisi myös olla seurauksensa. Mielestäni reformistisen työväenliikkeen ja valistuneen porvariston kylmäpäinen liitto on ainoa keino nyt olla sortumatta konjuktuuripolitiikan syövereihin. Kaikkien niiden voimien, joita on kaavailtu ns. punavihreään hallitukseen, valmisteilla olevat ympäristöohjelmat ovat vihreän mutuajattelun lahottamia.

Näen nykyisen hallituksen tavallaan 1930-luvun kansanrintaman analogiana. Se, että Kokoomus on syrjäyttänyt Maalaisliiton klassisesta kansanrintamasta johtuu erinäisten kansantaloudellisten ja poliittisten seikkojen lisäksi siitä, että Maalaisliitto on sortunut Kääriäisen ja Rehnin lausuntojen myötä halpamaisimpaan teosofiseen ympäristöpopulismiin ihmisten syvien ympäristöpelkojen hyödyntämiseksi seuraavissa vaaleissa. ■

Kirjallisuus:

1. Klinge M: Vihan veljistä valtiososialismiin — Yhteiskunnallisia ja kansallisia näkemyksiä 1910- ja 1920-luvuilta. WSOY, Helsinki 1972.
2. Doll R, Peto R: The Causes of Cancer: Quantitative Estimates of Avoidable Risks of Cancer in the United States Today. JNCI vol 66, nro 6, June 1981.
3. Gori GB, Lynch CJ: Decline of U.S. Cancer Mortality Rates: Expert Estimates of Past Underreporting. Regulatory Toxicology and Pharmacology 6:261—273, 1986.
4. Environmental Health Criteria 9. DDT and its Derivatives. WHO Geneva 1979.
5. Wilkinson D F: Being more realistic about chemical carcinogenesis. First of a five-part series on cancer risk assesment. Environ Sci Technol 21 (9):843—847, 1987.
6. Energiahuollon teknologiset edellytykset — Energiakomitean teknologiajaoston selvitys. KTM, Energiaosasto, Sarja C:20, Helsinki 1989.
7. Ahmavaara Y: Kun filosofia hylkää tieteen ja palaa myyttiin. Suomen Sosialidemokraatti 3. pnä maaliskuuta 1987.
8. Freudenburg WR: Perceived Risk, Real Risk: Social Science and the Art of Probabilistic Risk Assesment. Science, vol 242;44—49:1988.
9. Nuorteva P: Ympäristömyrkyt. Vihreä Maa. WWF:n ympäristökasvatusjulkaisu ss. 44—45. Helsinki 1987.
10. Pakkala J (toim.) Sosialismi ja Ekologia. Tammi, Helsinki 1980.
11. Hulsburg W: Vihreät tienhaarassa. Uudistuva Ihmiskunta 1/87 ss. 27 — 52.
12. Forman D et al: Cancer Near Nuclear Installations. Nature 329:499—505, 1987.
13. Energy Technologies for Reducing Emissions of Greenhouse Gases: Proceedings of an Expert's Seminar (volumes 1 and 2), Paris, 12th—14th April 1989, OECD/IEA.
14. Scientific American September 1989. Teemanumero maailman selviytymisestä. New York.
15. Yhteinen tulevaisuutemme — Ympäristön ja kehityksen maailmankomission raportti. VAPK, Helsinki 1988.
16. Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen monisteita — Artikkeleita väestöntutkimuksesta N:o 46, 1987.
17. Bergholm J: Kovien arvojen demarinuoret ajavat ohi Kokoomuksen. Ydin N:o 5/88.
18. Energiantuotannon ja -käytön ympäristö-, luonto- ja terveysvaikutukset. Energiakomitean ympäristö- ja terveysvaikutusten jaoston selvitys. Sarja C:22, Helsinki 1989.
19. Frykholm KO: On Mercury from Dental Amalgam — Its Toxic and allergic Effects and some Comments on Occupational Hygiene. Acta Odontologica Scandinavica vol 15, suppl 22, Stockholm 1957.
20. Stewart W: Amalgam War III. Dental School Quarterly 1(4):4—7,1985, the Univeristy of Texas, Health Science Center at San Antonio.
21. Linkola P ja Mäkinen Y: Vihreän liikkeen tavoiteohjelma. Turku 1985.

Kiitän kaikkia niitä noin kymmentä luonnon-, historian-, politiikan- ja talouden tutkijaa, jotka ovat antaneet arvokkaat kommenttinsa tälle artikkelille. Erityiskiitokset nuorille taloustutkijoille Klaus Kultti ja Juhana Vartiainen heidän seikkaperäisestä paneutumisestaan tämän artikkelin rakenteeseen, sisältöön ja kieliasuun. Kiitokset Kari Havasteelle kuvan 3. teknisestä toteuttamisesta.